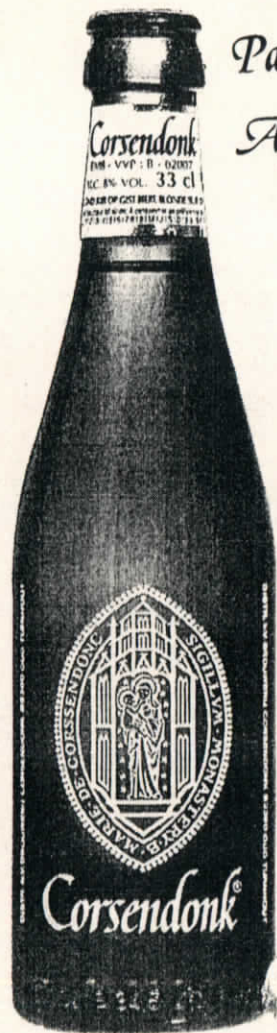

Corsendonk bier

Pater zacht en donker

Agnus pittig en blond

Corsendonca

Trimestriële tijdschrift
16de jaargang
Nr. 1 maart 2000
ISSN 0779-5785

V.u.: Roger Van Mierlo
Draaiboom 4
2360 Oud-Turnhout

Kantoor van afgifte : Oud-Turnhout

20

VOOR AL UW FEESTEN

ALTA RIPPA

Engelstraat 6 2360 Oud-Turnhout
Tel. 014/45.01.01

VERZEKERINGSKANTOOR

JAN AERTS

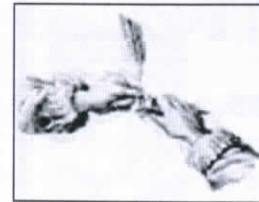
ALLE VERZEKERINGEN

St. Antoniusstraat 20 2360 Oud-Turnhout
Tel. 014/42.30.92

© **CORSENDONCA** : Alle artikels overgenomen uit ons driemaandelijks tijdschrift moeten de vermelding "Uit *Corsendonca*" dragen, met de jaargang, nummer, pagina en de naam van de auteur.

Omslagillustratie : Feestlogo ter gelegenheid van het 20-jarig bestaan van heemkundekring 'Corsendonca' Oud-Turnhout (ontwerp Wim van Hout)

CORSENDONCA

Feestwoord

Eindelijk zijn we er dan: in het jaar 2000! Hopelijk is voor u de overgang van het oude naar het nieuwe jaar even vlekkeloos verlopen als bij de meeste

computersystemen en bent u ondertussen al gewend aan de klank van het "magische" jaar!

Voor *Corsendonca* werd 1 januari 2000 het begin van een uitzonderlijk feestjaar, want dit jaar bestaat onze vereniging precies 20 jaar en dat laten we zeker niet onopgemerkt voorbij gaan!

omdat we dit feestjaar op een speciale manier in de analen van de geschiedenis van Oud-Turnhout willen neerschrijven, hebben we voor 20 jaar *Corsendonca* een eigen gelegenheidslogo gemaakt dat op de voorpagina van dit nummer afgebeeld staat. Dit schaduwlogo is geïnspireerd op het *levend logo* dat wij voor dit feestjaar hebben uitgewerkt. Uiteraard laat een levend logo zich niet vatten in een tijdschrift: u zal daarvoor de activiteiten van *Corsendonca* dienen te bezoeken! Met dit *levend logo* laat onze vereniging in ieder geval de roaring twenties voor een deeltje terug herleven: vanaf 31 maart kan iedereen The Campine Charleston leren kennen!

Voor een feestjaar is het natuurlijk noodzakelijk dat er een opmerkelijk programma samengesteld wordt waarin iedere heemkundige zijn gading kan terugvinden. Verder in dit nummer vindt u het overzicht van gans het jaarprogramma, zodat u nu reeds de respectievelijke data in uw agenda kan vastleggen. Het wordt in ieder geval een druk jaar, waarvan u als lid extra kan genieten. "Pastorij in de pijlers" Omtrent Albert Sohie is een eerste gelegenheid waarin wij elkaar op een persoonlijke manier kunnen ontmoeten en waarin u kan zien of de inspanningen van *Corsendonca* de moeite waard zijn. Tot dan!

Wim van Hout
Voorzitter

Pastorij in de pijlers

vrijdag 31 maart 2000
zaterdag 1 april 2000
vrijdag 7 april 2000
zaterdag 8 april 2000
telkens om 20uur

Omtrent Albert Sohie

Kerkstraat 46 – 2360 Oud-Turnhout

Dit project kadert in de viering van 20 jaar Corsendonca en geeft een eerste impressie van de mogelijkheden die het nieuwe Kunst- en heemmuseum "Het Hofke van Chantraine" aan Oud-Turnhout biedt. Op het programma staat muziek, dans, toneel, poëzie, een diareportage en een schilderijententoonstelling van Albert Sohie.

De toegang bedraagt 250 BEF en reserveren kan op het nummer 014/42.65.85 (Rudy Cornelis, Polderstraat 57) van maandag tot vrijdag van 18.00 tot 19.00 u.

Jaarverslag 1999

Het afgelopen jaar is voor Corsendonca vrij druk geweest. Naast onze eigen verenigingswerking, werkten wij mee aan het Kunst- en heemmuseum Het Hofke van Chantraine en het Natuur-educatiecentrum De Liereman.

1. Corsendonca

Op 7 januari hielden we onze statutaire algemene ledenvergadering en 3 dagen later genoten alle beheerders van een brunch. Op deze bijeenkomst werd besloten om het gebinte van de oude Kempense schuur van Marc Smets over te kopen.

Rudy Cornelis en Wim van Hout vertegenwoordigden Corsendonca op de statutaire algemene vergadering van het Verbond voor Heemkunde Gouw Antwerpen op 13 maart te Puurs.

Onze voorzitter vertegenwoordigde Corsendonca op de regio-bijeenkomst van Brabants Heem op 17 maart te Oostelbeers en op 5 oktober te Eersel.

Op 22 april en 25 oktober vertegenwoordigde onze voorzitter Corsendonca op de Raad van Aangeslotene van Brabants Heem te Oirschot.

Op 10 mei vertegenwoordigden Rudy Cornelis en Wim van Hout onze kring op de statutaire algemene vergadering van de Cultuurraad in de Djoelen.

Onze voorzitter was op 19 juni aanwezig op de algemene vergadering van de Provinciale Commissie Geschiedenis en Volkskunde in het provinciehuis te Antwerpen.

Op 28 september had Wim van Hout een onderhoud met Joris Sanders, directeur van de V.L.M. met het oog op het gebruik van gedigitaliseerde kadasterbestanden van Oud-Turnhout.

Naar jaarlijkse traditie namen we op 3 oktober deel aan de Centrumfeesten georganiseerd door de plaatselijke NCMV afdeling.

Marc Berrens en Wim van Hout volgden op 11 december een studiedag over Haza-goed in Den Bosch.

Op 12 december namen we met een stand van onze kring deel aan de kerstmarkt van de KAV Centrum.

De Raad van Beheer kwam samen op 10 januari, 4 februari, 4 maart, 1 april, 6 mei, 23 mei, 3 juni, 1 juli, 2 september, 7 oktober, 4 november en 16 december.

We verleenden ook nog onze medewerking aan het gemeentelijk informatieblad.

Naast al deze activiteiten verscheen ons ledentijdschrift telkens op tijd en verleenden we onze medewerking aan de jaarlijkse fotozoektocht van de KWB van Oud-Turnhout.

2. Kunst- en heemmuseum Het Hofke van Chantraine

Op 27 januari namen Rudy Cornelis en Jef van Dooren deel aan de informatiebijeenkomst van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Beeldende Kunst en Musea, waar Gerdie Borghuis het "Project Standaardisering Collectie-registratie" voorstelde.

Dit project werd ten behoeve van de musea in samenwerking met het Bureau IMC uit Rotterdam opgezet. Deze informatiebijeenkomst vond plaats te Leuven.

Onze aanvraag tot deelname aan dit project werd aanvaard. Hierdoor kregen we een gratis licentie voor het softwarepakket collectieregistratie van het Bureau IMC. Als voorwaarde dienden Rudy Cornelis en Wim van Hout op 12 en 19 april een gebruikerscursus te volgen in Brussel. Onze voorzitter volgde eveneens een applicatiebeheerderscursus op 31 mei.

Het door onze kring ingediende project "Kunst- en Heemmuseum Het Hofke van Chantraine" in het kader van de Campagne Museum en Samenleving bij de Koning Boudewijnstichting, werd door hen weerhouden. Om dit project verder uit te werken werd een adviesbeurs van 250.000 BEF aan Corsendonca toegekend. Hiervoor gingen we in zee met het externe adviesbureau Monument in Ontwikkeling (M in O). Na het indienen van de door M in O opgestelde conceptnota kregen we van de Koning Boudewijnstichting nog een tweede beurs van 600.000 BEF voor de verdere uitbouw van het project.

Op 27 september heeft Monument in Ontwikkeling (M in O) in aanwezigheid van alle partners de door haar opgestelde conceptnota uitgebreid voorgesteld. Op 14 oktober werd deze

CORSENDONCA

nogmaals voorgesteld in aanwezigheid van alle gemeenteraadsleden.

Op 10 maart kwam Harry van Royen van het Verbond voor Heemkunde naar Oud-Turnhout om het museumproject door te nemen.

Annemie Adriaenssens, de provinciale museumconsulente, kwam op 10 april op bezoek om het museumproject mee te begeleiden.

Op 23 mei keurden we de statuten van de nieuwe v.z.w. Kunst- en Heemmuseum Het Hofke van Chantraine goed. In deze v.z.w. zullen volgende partners participeren: de gemeente Oud-Turnhout, Heemkundekring Corsendonca v.z.w. Toerisme Oud-Turnhout (V.V.V.), Kunstkring De Gagel en Kunstkring Alfons Waterschoot.

Tijdens de gemeenteraad van 18 november werden de statuten van de nieuwe v.z.w. Het Hofke van Chantraine goedgekeurd.

Omdat het oude heemmuseum gesloten werd, kwamen Hugo Miguet, Toon Hemelaer, Rudy Cornelis en Wim van Hout op 21 februari samen om alle problemen i.v.m. de eigendomstitels van de museumcollectie op te lossen.

Eén van de opdrachten in het kader van het door de Koning Boudewijnstichting goedgekeurde project is het uitbouwen van een netwerk in de regio. Uit de contacten met de musea uit onze regio blijkt immers dat iedereen met dezelfde problemen geconfronteerd wordt. Om hierover van gedachten te wisselen

CORSENDONCA

kwamen we op 26 mei en op 29 november samen met volgende heemkundekringen: Als Ice Can uit Arendonk, De Vlieries uit Beerse-Vlimmeren, Nicolaus Poppelius uit Ravels, Weelde en Poppel en de Heemkundeking uit Kasterlee, Lichtaart en Tielen.

In 2000 voert de Koning Boudewijnstichting een campagne rond heem- en volkskundige musea. Op 2 december vertegenwoordigde onze voorzitter Corsendonca op de 2de ronde tafelconferentie betreffende museumwerking. Hierop stelde hij het project van het nieuwe Kunst- en Heemmuseum uitgebreid voor.

Op 21 december verhuisde de museumcollectie van de zolder van het oude gemeentehuis naar de pastorie.

3. Natuureducatiecentrum De Liereman

Onze kring nam deel aan de vergaderingen omtrent de bouw, organisatie en uitbating van het natuureducatiecentrum aan de Liereman op 19 mei, 14 juni, 17 augustus, 8 september en 3 november. Onze voorzitter werkte mee aan het opstellen van de formele structuur voor het centrum.

Op 25 januari, 22 maart, 5 mei en 31 oktober nam Wim van Hout deel aan de educatieve werkgroep van het natuureducatiecentrum De Liereman.

De secretaris,

Rudy Cornelis

Jaarprogramma 2000

1. Donderdag, 6 januari 2000
Statutaire Algemene Ledenvergadering

2. Zaterdag, 11 maart 2000
Algemene Vergadering Verbond voor Heemkunde
Gouw Antwerpen

3. Dinsdag, 14 maart 2000
Regiobijeenkomst Brabants Heem

4. Pastorie in de pijlers
Vrijdag, 31 maart 2000
Zaterdag, 1 april 2000
Vrijdag, 7 april 2000
Zaterdag, 8 april 2000

5. Zaterdag, 16 september 2000
De Heemhistorie

6. Zaterdag, 21 oktober 2000
Voorstelling boek opgravingen
gekoppeld aan een studiedag over archeologie

7. Zaterdag, 25 november 2000
Voorstelling boek "Corsendonca 2000"

In de voetsporen van Erasmus

1. Inleiding.

Als Oud-Turnhout met één ding geassocieerd wordt, dan is het wel met Corsendonk. Niet alleen de (gewezen) Priorij is heel bekend, ook het gelijknamige bier is op deze wereld zeker geen onbekende en bovendien verwijst de naam van onze eigen vereniging er naar. Over Corsendonk is er al heel wat geschreven, maar toch is het laatste woord erover zeker nog niet gezegd. Heeft de geschiedenis van de priorij nog weinig geheimen, toch blijven er nog heel wat gegevens onbekend. Doordat de priorij in 1784 door Keizer Jozef II werd opgeheven, zijn de archieven en de gewezen bezittingen zodanig verspreid geraakt dat er nog heel wat onbekende gegevens boven water kunnen komen. Een project van onze kring heeft daarvoor reeds een nieuwe impuls gegeven. Niet alleen werkt Mark Berrens ijverig verder aan de lotgevallen van de priorij en haar bezittingen na de opheffing, ook de vertaling van het boek "*Corsendonca*" door Latomus, de geschiedenis van de priorij zoals deze werd uitgegeven in 1644, uit het Latijn naar het Nederlands, heeft ons doen zoeken naar de overgebleven handschriften van Corsendonk. We willen immers dit werk, dat op het einde van dit jaar moet verschijnen, verluchten met reproducties van originele in Corsendonk gemaakte miniaturen en tekstversieringen. Maar daarvoor moet er eerst nog heel wat zoekwerk gebeuren naar de overgebleven handschriften.

2. De lotgevallen van de Corsendonkse handschriften¹

Keizerkoster Jozef II schafte niet alleen de priorij van Corsendonk af. Nog een 150-tal andere kloosters ondergingen eveneens het lot van de Oud-Turnhoutse priorij.

Meteen had men wel een vette kluif aan het beheer van al deze afgeschafte instellingen. Om deze goederen te beheren werd er een Comité van Religiekas opgericht. Op 28 januari 1784 besloot dit comité dat alle kloosters een volledige lijst van handschriften en boeken dienden op te stellen. Ermens en Baert, twee Brusselaars, worden belast met het nakijken van deze lijsten en hun taak bestond er tevens in om aan te duiden welke werken kostbaar zijn en welke boeken en handschriften een minder belang hadden. Het lag in de bedoeling om de kostbare werken over te brengen naar Brussel om ze daar te verkopen, terwijl de minder belangrijke ter plaatse verkocht konden worden. Opdat de heren de opgestelde lijsten degelijk zouden kunnen controleren, was het noodzakelijk dat alle werken overgebracht werden naar Brussel.

Uiteraard trachtten ook andere instellingen kostbare handschriften en gedrukte boeken te bemachtigen. De Academie, de Boergondische Bibliotheek en de Heraldische Kamer deden allen hun best om het laken zoveel als mogelijk naar zich toe te trekken.

De wapenkoning van de Heraldische Kamer, Breydaels de Zittaert, kon een hele reeks kostbare werken bemachtigen. Hoeveel handschriften hij gekregen heeft, is niet exact te achterhalen, maar het waren er in ieder geval meer dan 200.

¹ Dit stuk is gebaseerd op het artikel PERSOONS, E., "*Handschriften uit Kloosters in de Nederlanden in Wenen*", *Archieven en Bibliotheken*, nr. 38, Brussel, 1967, p. 59-107.

Wanneer de Fransen in 1794 de Zuidelijke Nederlanden binnenvielen, vluchtte Breydaels via Nederland en Duitsland naar Wenen. In zijn koffers nam hij de kunstschaten mee naar het Oosten.

De toenmalige Oostenrijkse keizer Franz I was een groot boekenliefhebber en hij meende dan ook als keizer recht te hebben op de verzameling van de Heraldische Kamer. Omdat Breydaels zijn hebben en houden grotendeels had dienen achter te laten en zich ging vestigen in een vreemd land, voelde hij zich sterk onder druk gezet om deze kunstschaten aan de keizer "aan te bieden". In ruil hiervoor kreeg hij allerlei functies in Wenen, waaronder deze van wapenkoning van het Oostenrijkse keizershuis.

De archieven, handschriften en drukken werden dan verdeeld in twee afdelingen: het Keizerlijk en Koninklijk Huisarchief en de Fideicommiss-Bibliotheek. In 1869 werden er nog ander handschriften in de Hofbibliotheek ondergebracht. In de Fideicommiss-bibliotheek waren de werken te vinden onder de nummers 7.900 tot 7.999 en 9.359 tot 9.405. In 1921 kwamen al deze handschriften in de Nationalbibliotheek, waar ze opgenomen werden in de Series Nova. En zo zijn deze werken heden nog te raadplegen in de Nationalbibliotheek.

Van onze Oud-Turnhoutse priorij bevinden er zich 10 werken in de de Weense Nationale Bibliotheek. De nieuwsgierigheid naar deze handschriften deed ons besluiten om ze eens in levende lijve te gaan bekijken. Gewapend met het artikel van onze Nationale Archivaris Ernest Persoons in de reiskoffer en met wat goede raad van Eric Houtman, uit het Rijksarchief van Antwerpen, waren we voldoende voorbereid om deze trip aan te vatten.

3. Een reisje naar Wenen

a. De eerste dag

Op 9 november 1999 begint de dag al bijzonder vroeg. Om vier uur haalt Radio Donna me uit de slaap en dat uur ben ik duidelijk niet gewend. Het duurt dan ook even vooraleer ik naast mijn bed sta.

Enkel het ochtendtoilet staat zo vroeg op het programma. Als ik daar mee klaar ben, is de koffie reeds doorgelopen. Twee tassen moet genoeg zijn, want tijdens de vlucht krijgen we een ontbijt. Mijn koffer staat al gepakt klaar zodat ik binnen het half uur kan vertrekken. Het is al vijf over halfvijf wanneer Filippus, mijn "vriend" van het (ijzeren) paard zich in beweging zet richting Zaventem. Gelukkig is er niet veel verkeer op de baan en arriveer ik toch nog om halfzes aan het Car hotel van onze nationale luchtvaarttrots. De overvolle bus, met mij alleen als passagier, rijdt me op 10 minuutjes naar de luchthaven. In de felle verlichting zie ik al vele vroege vogels van allerlei pluimage vertrekkens klaarstaan. Ik ben uiteraard veel te vroeg op de afspraak.

Sedert mijn laatste vliegreis is er heel wat veranderd in Zaventem. Verstokte rokers hoeven geen beroep meer op mij te doen om goedkoper aan hun verslaving te geraken, want de "Tax free or travel value! Same prices!" draagt nu een klein sterretje. Ondanks het vroege uur heb ik begrepen dat dit niet meer van toepassing is voor tabak en alcohol bij vluchten binnen de Europese Unie. Waarom moesten die jongens in hun lederhosen nu ook per sé in de Europese Unie willen!

Om tien na zeven gaat de deur van de loopbrug open en kunnen we aan boord van de airbus 319 naar Vienna. De stewardesses

ontvangen iedereen bijzonder vriendelijk en meteen wordt het kwartier vertraging waarmee we vertrekken, vergeten. Als kapitein Op de Beeck (waar hebben we die naam ooit nog gehoord) iedereen gerust heeft gesteld, kunnen we om kwart voor acht vertrekken

Het begint te schemeren als we, begeleid door de blauwe lichtjes naar de startbaan taxiën Het is een miezerige morgen en het duurt niet lang of Brussel en de velden en de weiden in de wijde omtrek, verdwijnen in de mist. We stijgen naar 11.000 meter en zien daar een stralende zonsopgang en een helder blauwe hemel. Onder ons lijkt er een zacht sneeuwtapijt van wolken te liggen. En de zon doet wonderen!

Eens we op weg zijn naar Oostenrijk, zetten de stewardesses een uitgebreid ontbijt voor. De broodjes zijn zo groot dat ik moet opletten om niet in mijn vingers te snijden. Na het ontbijt mag de portomonnaie bovengehaald worden. Drank en sigaretten zijn niet meer te koop tegen een prikje, andere luxe artikelen nog wel. Ondanks hun tandpastaglimlach geraken de dames van Sabena hun koopwaar niet kwijt.

Veel tijd om het een en het ander in te kijken is er niet. Om tien na negen meldt de kapitein dat we Schwechat, het Oostenrijkse Zaventem, naderen en gaan landen. Het sneeuwlandschap komt dichterbij en dichterbij en lost op in een dikke mist. We kunnen de auto's al goed zien rijden als we uit de wolken neerdalen. Om tien na negen staan we aan de grond en meldt de kapitein dat het buiten vijf graden is. Dat het niet droog was, hadden we zelf al kunnen vaststellen.

Een voordeel dat onze jodelende broeders nu ook tot de Europese Unie behoren, is wel dat je na het ophalen van je bagage geen extra tijd meer verspeelt aan de douane en douanières. Ik moet zelfs nog god groeten vooraleer ze me

bemerken en zo eenvoudig is het nu toch ook niet om naast mij heen te kijken!

Aan de uitgang wacht de bus die ons naar het Centrum van de stad voert. De chauffeur is correct, maar onvriendelijk. Ook later in de stad krijg ik een onvriendelijk antwoord van een agent wanneer ik hem opgewekt de weg vraag. Als ik tijdens mijn wandeling de lege, officiële bus van Austria Wien zie staan, vermoed ik dat hun favoriete voetbalclub tijdens het weekend een smadelijke nederlaag opgelopen heeft. Hoe zou je zelf zijn, nietwaar?

Aan het Hilton hotel bevindt zich ook de City Air Terminal en het station Wien Mitte. Hier moet ik even onder de grond verdwijnen om met de metro mijn reis verder te zetten. De metrostellen zijn modern, de krakende, monotone stem die elke halte aankondigt, creëert een sfeertje dat me doet denken aan de klassieker "The Third Man". Ik moet slechts een keer overstappen om aan het Rathaus te geraken. Twee straten verder ligt het Rosen International Hotel in de Buchfledgasse, dat voor vier dagen mijn thuis zal zijn.

Mijn kamer is nog niet klaar, maar ik kan al wel mijn bagage kwijt en ik neem enkel het hoogstnodige studiemateriaal mee op mijn werkbezoek. Om kwart voor elf kan ik op pad, ruim op tijd dus om een snackje te eten. Zoals steeds heb ik wat oriëntatieproblemen tijdens de eerste dag. Op het plannetje lijkt de stad groter dan zij in werkelijkheid is en ik loop dan ook een eindje om vooraleer ik in de buurt van de Nationale Bibliotheek kom. In de drukke Kärtner Strasse, een winkelstraat, staat de Malterzerkirche, die mijn bijzondere aandacht trekt. Ik wandel even binnen en stel vast dat deze kerk druk bezocht wordt.

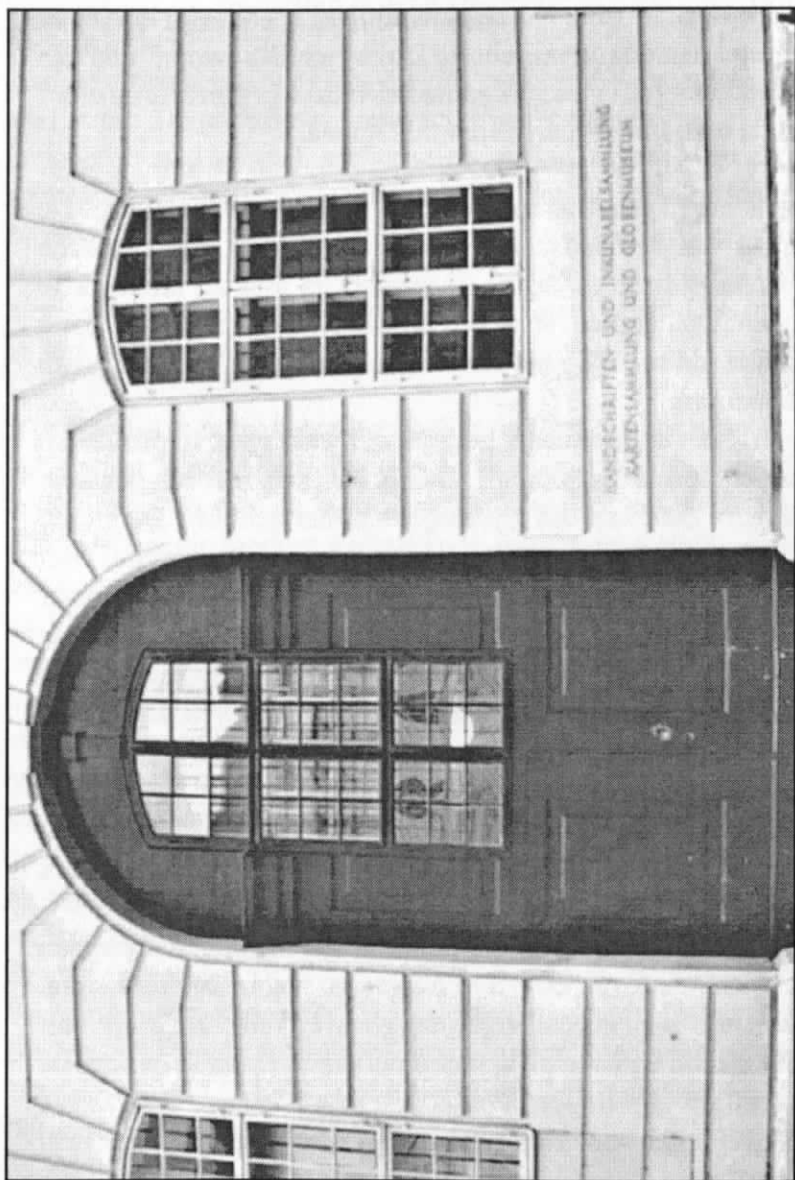
Veel mogelijkheden om een kleinigheid te eten zijn er niet en ik bestel dan ook in mijn beste Duits "ein Bradworst" aan een staankraampje. Twee stukgesneden vette worsten met mosterd en een broodje vormen mijn middagmaal.

Dan is het 13 uur, tijd om met mijn onderzoek te beginnen. De ingang van de handschriftenleeszaal van de Österreichische Nationalbibliothek op de Josefplatz is niet zo moeilijk te vinden. Op het plein staat een bronzen beeld van keizerkoster Jozef II, de man die het einde betekende voor de Priorij van Corsendonk.

De inkom valt me eerlijk gezegd wel wat tegen. In plaats van een majestueuze inkomhall moet ik het doen met een gewone, ordinaire deur aan een zijvleugel van het gebouw. De muren zijn enorm dik en geven een merkwaardig gevoel van geborgenheid. Een vriendelijke arbeider wijst me de deur naar de lift. Het blijkt op de tweede verdieping te doen. Ik kom net op tijd, want een bediende opent de toegangsdeur van de leeszaal. Vooraan bevindt zich een onbewaakte vestiaire. Zoals overal ben je er verplicht om je jas achter te laten, maar heb je niets te zeggen wanneer die verdwijnt.

Een oudere dame brengt me in het Engels van de meest essentiële regels op de hoogte. Dan kan het opzoekingswerk beginnen.

Ik kom terecht in een ouder interieur dat me doet denken aan het rijksarchief van Den Bosch toen het nog in de Waterstraat gehuisvest was: in een lange gang staan er verschrikkelijk veel fichebakken en twee pc's, en op het einde ervan kom ik in de leeszaal. Er zijn amper 18 beschikbare zitplaatsen. Dat valt me toch wel tegen voor zulk een prestigieuze instelling. Gelukkig volgt er geen stormloop en ben ik nog maar nummer vier. Drie

De ingang van de handschriftenleeszaal van de Österreichische Nationalbibliothek op de Josefplatz.

(Foto Wim van Hout)

oudere dames kennen reeds de weg en de gebruiken en zitten al ijverig aan het werk. Het parket, de massieve verwarmingselementen van de centrale verwarming en de hoge boekenrekken zorgen voor een nostalgisch sfeertje. De klok boven aan het centrale boekenrek heeft om kwart voor negen de geest gegeven. Hier staat de tijd heel even stil...

Een vriendelijke bediende brengt me van de huisregels op de hoogte: identiteitskaart afgeven, een lezerskaart invullen, aanvraagformuliertjes klaarmaken en het aanwezigheidsregister ondertekenen.

Ik neem plaats aan de hoek van de tafel en wacht de eerste lading handschriften af: *het leven van Sint Franciscus* en *Opera* van Johannes Meerhout. Ik begin ijverig notities te nemen uit een inventaris tot een bediende mij opmerkzaam maakt dat het verboden is om met inkt aantekeningen te maken. Ik krijg een potlood aangeboden evenals een plastic folie om over het opengeslagen boek te leggen tijdens het maken van de aantekeningen en mousse kussentjes om de rug van het opengeslagen boek op te laten rusten. Zo ben ik onmiddellijk van de heersende regels op de hoogte. Als ik *Legendarium* en *Legenda aurea* doorgenomen heb, ben ik moe en is het tevens tijd om op te krassen. Om kwart voor zeven sta ik terug buiten. Het is ondertussen beginnen regenen: nu voel ik me hier pas écht thuis!

In het donker is het nog een beetje moeilijker om me te oriënteren en ik loop dan ook weer om. Tegen halfacht ben ik in de buurt van mijn hotel en zoek een café-restaurant om te eten. Wat kan je in Wenen beter bestellen dan een Wienerschnitzel? Ik heb honger als een paard, want de dag is lang geweest en veel heb ik nog niet te eten gekregen. Als de beperkte portie aangedragen wordt, ben ik blij dat ik tijdens

het voorjaar aan de Kosovaren heb mogen geven in plaats van te moeten krijgen! De rekening voor wat werd voorgezet mag er in ieder geval zijn. Wenen doet zijn status van peperdure stad alle eer aan...

Rond acht uur kom ik op mijn hotelkamer aan en verwerk ik nog enkele gegevens van de namiddagzoektocht op mijn laptop. Ik zet het radiotoestel aan op Radio Stephanson, een religieuze zender die overwegend klassieke muziek uitzendt: Eines kleines Nachtmuzik tot 10 uur, want dan is mijn pijp uit. Mihi deo adherere bonum est!

b. De tweede dag

Het hoeft niet elke dag even vroeg te zijn. Op woensdag 10 november word ik om zeven uur door de telefoon die als wekker dienst doet, gewekt. Radio Stephanson brengt het nieuws en weerbericht. Dat de Oostenrijkse chemische industrie een moeilijke tijd doormaakt was mij onbekend en bovendien ook ver van mijn bed. Dat de wintergrens zachtjes aan opschuift en dat het nog de ganse dag blijft regenen, vind ik wel belangrijk. Ik blijf nog even heerlijk nasoezen bij het allegro programma van mijn *huiszender*, maar de plicht roept en om acht uur zit ik aan de ontbijttafel. Onder het oog van de keizer en de keizerin, nuttig ik mijn ontbijt. Vandaag zullen ze mij niet hebben zoals gisteren: ik eet al een beetje tegen de honger die nog gaat komen!

Ik kan mij al heel wat beter oriënteren dan gisteren en in plaats van een half uur, heb ik nu nog maar 20 minuten nodig om de Österreichische Nationalbibliothek te bereiken. De plichtplegingen die men mij gisteren aanleerde worden op een drafje afgewerkt. Ik heb vandaag mijn draagbare pc

meegebracht, zodat ik vanavond niet al mijn aantekeningen nogmaals moet intikken. Ik wil gebruik maken van mijn verlengsnoer, maar de stekker blijkt niet bruikbaar in de Oostenrijkse stopcontacten. Mijn zitplaats biedt me evenwel de mogelijkheid om van een lokale elektrische verdeelblok gebruik te maken. *Legenda aura Vitae Sanatorium* en *Vitae sanatorium patrum*. kan ik volledig doornemen. *Contra astrologos* van Oresmus moet ik om twintig voor een staken, wanneer de toezichtster met een strenge stem het einde van de werkdag in het handschriftenkabinet aankondigt. Om kwart voor een sta ik dan ook terug op de Jozefplatz. Het regent niet meer.

Om geen tijd te verliezen, heb ik ook enkele zaken in andere archieven voorbereid. Ik stap snel een Italiaans restaurant binnen om een kleinigheid te eten. Op een klein half uurtje ben ik klaar. Mijn visa-kaart doet wonderen, want het geld wordt uit mijn portefeuille gezogen.

Ik ga even naar de Maltezerkerche om enkele foto's te nemen. Je weet maar nooit waarvoor je die nog kan gebruiken. Ik heb heel wat bekijks van de in- en uitlopende bezoekers als ik mijn fototoestel op het statief plaats.

De namiddag is gereserveerd voor het *Haus, hof und Staatsarchiv* aan de Minoritenplatz. Ik begin al een aardige ervaring in kaartlezen te krijgen en al snel bereik ik dan ook het archief. Helaas, op woensdag is het gesloten. Mijn werkdag zit er al om 15 uur op! Er zit dan ook niets anders op dan maar wat rond te wandelen. Wenen is immers een mooie stad met verschrikkelijk veel musea en andere bezienswaardigheden. Omdat mijn laptop en mijn fototoestel zwaar beginnen te wegen

CORSENDONCA

De sobere ingang van de Maltezerkerche

(foto Wim van Hout)

CORSENDONCA

(Foto Wim van Hout)

Het altaar van de Maltezerkerk.

in mijn rugzak, besluit ik om dit eerst in het hotel onder te brengen. Dan kan ik beginnen aan mijn culturele wandeltocht. Ik ga naar de hoofdingang van de NationalBibliotheek om postkaartjes te kopen. Even denken aan de thuisblijvers is nooit slecht. Het is al duidelijk te zien dat het toeristisch seizoen ten einde is, want de museumwinkel is gesloten en een kleinere kiosk aan het muziekinstrumentenmuseum bezit geen postkaarten met de afbeeldingen van de Bibliotheek zelf. Enfin, het is vooral de intentie die telt, nietwaar...

Al gedurende enkele jaren ben ik op zoek naar dia's van Breughelschilderijen. Dit is uitstekend studiemateriaal voor oudere Brabantse en Kempische gebouwen en heel wat heemkundigen bezitten er ook een mooie verzameling van. Vandaag is het dan ook het uitgelezen moment om hier iets aan te doen, want het kunsthistorische museum bezit een uitgebreide collectie van "onze" Breughels. Omdat de winkel na de ingang ligt, moet ik nog even discussiëren met een museumwachster vooral ik toegelaten word tot de museumwinkel. Ik schaf mij alle aanwezige Breugheldia's aan.

Het is dik halfvijf gepasseerd en al aardig donker als mijn taken er op zitten. Ik wandel nog even langs de drukke Burg- en Dr. K. Rennerring in de richting van het Rathaus. Het majestueuze Parlement imponeert zelfs in de nacht. In het Rathauspark is men al volop de voorbereidingen aan het treffen voor de Christkindlmarkt. Alle kraampjes staan al opgesteld en men is volop bezig om de koopwaar uit te stallen. Ik overweeg om een kerstgeschenk te kopen, maar in de kraampjes die geopend zijn, zijn niet veel kerstartikelen aanwezig. Stadslui zijn bezig met de kerstverlichting en de proeven mogen er in ieder geval zijn. Gans het park krijgt een kerstkleed en ook het stadhuis is feeëriek verlicht. Alleen de reclame valt uit de toon.

Ik ga terug naar mijn hotel en start met het verwerken van de geschreven aantekeningen van gisteren. Het valt een beetje tegen: veel gepruts en dan alles nog eens goed controleren. Radio Stephanson zorgt in ieder geval voor een rustige en warme sfeer in mijn hotelkamer. Rond zeven uur onderbreek ik de werkzaamheden en ga op zoek naar een restaurant. Ik ga het vandaag niet al te ver zoeken en stap een etablissement tegenover mijn hotel binnen. Een karikaturale figuur speelt voor patron in een typisch Duits/Oostenrijks restaurant. Aan een gastentafel zitten vier arbeiders gehuld in de nodige decibels, een stevig potje te kaarten. De eetkamer bevindt zich achter aan het gebouw en is enigszins afgescheiden van de rest van het café. Ik bestel een steak met pepersaus en frietjes Tijdens het wachten kan ik de kaartspelende mannen observeren. Het is een modern David Tenierstafereel. Niets nieuws onder de zon, nietwaar...

Na het eten werk ik nog verder aan de verwerking van de aantekeningen en de voorbereiding van de volgende werkdag. Om 10 uur is het welletjes geweest en kruip ik onder de wol.

c. De derde dag

Na een tijdje ben je alles gewoon: om zeven uur een rinkelende telefoon, het nieuws en het weerbericht op Radio Stephanson met het goede nieuws dat het vandaag droog blijft en het ontbijt onder het alziend oog van de keizer en de keizerin.

Ik neem geen risico wanneer ik vertrek en schuif mijn paraplu bij mijn laptop in mijn rugzak. Voor de ansichtkaartjes heb ik helaas geen postzegels kunnen kopen, zodat ik eerst en vooral op zoek moet naar een postkantoor. In de capitoal reisgids van Wenen staan gelukkig al de postkantoren netjes aangeduid. Vlak

bij het parlement, naast het stadhuis blijkt het dichtstbijzijnde kantoor zich te bevinden. Blijkbaar zijn ook de Capitoal gidsen niet onfeilbaar, want op de aangegeven plaats is niets te zien wat op een postkantoor zou moeten lijken. Een vriendelijke agent verwijst me naar het bijzijnde justitiepaleis voor een postkantoor.

De tocht naar de *briefmarken* duurt duidelijk langer dan voorzien en het is al halfelf wanneer de kaartjes de weg naar de heimat aanvangen. Ik spoed me naar de Minoritenplatz voor een bezoek aan het *Haus-, hof und Staatsarchiv*, dat vandaag wel open is. Met een rugzak vol verwachtingen stap ik het gebouw binnen. Deze keer kom ik in een ruime hall terecht. Aan de onthaalbediende leg ik vriendelijk uit dat het de eerste keer is dat ik in dit archief kom en dat ik dus de heersende regels niet ken. De administratieve molen treedt in werking en ik mag al een kaartje invullen waarop netjes het uur van aankomst wordt genoteerd. Uiteraard mag ik mijn jas niet meenemen en dien ik die, evenals mijn rugzak in de onbewaakte vestiaire achter te laten. Mijn laptop mag ik wel meenemen.

Op de eerste verdieping moet ik in leeszaal zes zijn. Ik kom in een klein zaaltje met een vijftiental zitplaatsen terecht. Iedere bezoeker richt zit tot de zaalbediende die lijkt te bepalen wat iemand krijgt en wat niet. Ook ik dien langs hem te passeren. Weerom moet ik verschillende formulieren invullen. Het lijkt wel dat de Oostenrijkse archieven meer bezig zijn met het maken van archieven dan met ze te bewaren. Als alles netjes vergeleken is met mijn identiteitskaart - waarbij het verschil tussen mijn officiële naam en mijn roepnaam slechts voor een aarzeling zonder verdere reactie zorgde - kijkt de zaalbediende mij bezorgd aan: hoe kan je mijn opgegeven onderzoekstitel *Die Maltezer Orde in die Nederlanden* en mijn woonplaats

België aan elkaar koppelen? Triomfantelijk steek ik mijn voorbereiding in de lucht: *Keine Problemen mit Wimmeken!* Maar ramp, o ramp, ik heb mijn voorbereidende aantekeningen uit een Franstalig boek overgenomen en dat lijkt toch wat te moeilijk voor onze jodelende vriend. Gelukkig vindt *hij* een oplossing: met stoffen handschoentjes aan bezorgt hij me een aantal inventarissen over Belgische archieven waarmee ik geen bal kan uitvoeren. In de afgelopen jaren heb ik al heel wat archieven - en met Den Bosch, Den Haag en Parijs ook al enkele internationale - bezocht en steeds verwees men mij al dan niet vriendelijk naar de aanwezige inventarissen waarin ik mijn weg moest zoeken, die ik meestal ook vond. Hier in Wenen gaat men ervan uit dat dit niet nodig is en dat de zaalbediende dat wel zal bepalen. Ik vraag me hopeloos af hoe de vorige generaties Belgische archivariissen iets hebben kunnen vinden dat het publiceren waard was. Het is te vroeg om al te vertrekken in de richting van de NationalBibliothek en te laat om nog ergens anders naar toe te gaan. Omdat ik geen zin meer heb in wat doelloos rondwandelen in de stad blijf ik maar wat in de inventarissen bladeren. Ik vind nog een mooi stukje over Breydaels in het Duits en vraag beleefd om het te laten fotokopiëren. Ook dat blijkt onmogelijk. Ik geef het gewoon op en pak mijn spullen. De zaalbediende vraagt of ik niet te erg gefrustreerd ben omdat ik hier niets kon vinden. Een beleefd "neen" kan er deze keer niet af. Hij verontschuldigt zich uitgebreid en ik moet begrijpen waarom men mij hier niet verder helpen kan. Immers, de persoon die zich vroeger veel bezighield met "*België*" is voor 2 jaar gestorven. Ik beklaag de Oostenrijkse vorsers, want als onze zaalbediende er om de een of andere reden niet meer zal zijn, dan kunnen ze de boel wel sluiten... Hij geeft me nog een telefoonnummer van iemand

die zich toch voor enkele jaren met "*België*" heeft beziggehouden. Eerlijk gezegd, ik zie mij niet echt in mijn beste Pfaff-Deutsch naar die brave ziel bellen, maar ik aanvaard uit beleefdheid zijn briefje. De mislukte voormiddag zit er op. Gelukkig hebben we dag op dag 71 jaar geleden de oorlog gewonnen en ik gun hen deze flauwe revanche.

In elke stad heb je op het culinaire vlak twee zekerheden: Chinees en Italiaans. Omdat ik al een bril moet dragen, ben ik niet zo te vinden voor het eerste. Daarom opteer ik voor een pizzeria. Uiteindelijk, en dat lijkt mij toch een logische redenering, een pizza is een pizza, en veel kunnen ze daar toch niet verkeerd aan doen. Maar het soort pizza dat ik hier voorgeschoteld krijg, is waard om vereeuwigd te worden. Terwijl er elders op deze aardbol een mengeling wordt gemaakt van je gevraagde groentekeuzes, wordt hier de pizza onderverdeeld in zoveel vakjes als je groenten kiest, waarna elk vakje netjes wordt gevuld met één groentesoort. Nu begrijp ik de reclame slogan van ITT-promedia: *extra kaas op de pizza graag!*

Om tien voor een sta ik terug aan de ingang van de leeszaal van de handschriftenverzameling van de NationalBibliothek. Bedienden die omtrent hetzelfde moment arriveren, sluiten achter zich de deur met de sleutel af. Juist is juist, een uur is een uur, nietwaar... Je zou er de stilgevallen klok op het boekenrek mee juist kunnen zetten, wanneer de deur om een uur open gaat en we met drie binnen kunnen. Er zitten al enkele oudere dames te werken. Hoe die hier zijn binnen geglipt mag Heinrich weten. Ik ken ondertussen de geplogenheden en zou snel van start kunnen gaan, ware het niet dat het een tijdje duurt

vooraleer het *Contra astrologos* opnieuw ter beschikking is. Ik wil vandaag alle resterende handschriften doornemen om morgen niet voor onaangename verrassingen te komen. Op mijn verzoek of het mogelijk is om afbeelding te laten maken met het oog op onze publicatie, heeft men mij aangeraden om eerst de ektachroomverzameling door te nemen en deze te controleren in de *Porträtsammlung* van het *Bildarchiv und Fideikommissbibliothek*, en je weet maar nooit wat dat allemaal precies inhoudt.

Opera van Leonard Buck en het *Chronicon Bethlemiticum* van Peter Impens zijn de volgende aangevraagde werken. Vooral dit laatste is bijzonder boeiend, want er blijkt een grote brok geschiedenis van Corsendonk in de 808 folio's te zitten en blijkbaar ook het handschrift van Latomus Corsendonca! Het is bovendien merkwaardig dat het niet gemicrofilmd werd door de K.U.Leuven of door het Rijksarchief van Brussel. Het is inderdaad duidelijk dat het laatste woord over Corsendonk nog niet gezegd en geschreven is!

De *Gesta* van Jan van Meerhout is het laatste werk dat ik moet doornemen, want het laatste werk in de lijst die Dr. Ernest Persoons opgaf, is blijkens het colofon niet afkomstig uit Corsendonk, maar werd uit het Sint-Agnesklooster van Den Haag ontleend.

Ik heb mijn planning dus gehaald en er is nog tijd over om even in de ektachroomcollectie te neuzen. Tot mijn verbazing ben ik daar bijzonder snel mee klaar, want er blijken slechts 2 ekta's aanwezig die een afbeelding uit de Corsendonkse handschriften bevatten, en bovendien zijn ze dan nog geeneens de beste! Om zes uur kan ik de leeszaal verlaten. Buiten is het terug een beetje beginnen miezeren, maar te weinig om mijn

paraplu boven te halen. Ik ga terug in de richting van mijn hotel. In het park aan het Rathaus wordt er nog ijverig gewerkt aan de voorbereidingen voor de Christkindlmarkt. Ik zoek een restaurantje in de buurt van mijn hotel op. Een uithangbord waarop gans met rode kool en nog iets onbegrijpbaars staat, weet me te verleiden tot een bezoek. Ik neem plaats in het restaurant, maar word door de dienaar buitengezwierd. Gereserveerd. Ik neem plaats in het rumoerige café en wacht tot ze mijn bestelling komen opnemen. De serveerster was me blijkbaar vergeten, want ik moet nog eens goed zwaaien vooraleer ze, zich verontschuldigend, langskomt. Ik moet dan nog een tijdje wachten om mijn maal en kan geamuseerd de gasten gadeslaan. Een echt feldweibel met kort geknipt haar, baard van anderhalve dag en krullende snor staat de blonde cafébazin te imponeren. Als je die man een pinhelm op zijn hoofd zou zetten en er een zwart-wit foto van zou nemen, dan zal niemand ooit de vervalsing vaststellen. De realiteit is soms fantastischer dan de verbeelding!

Om acht uur ben ik terug op mijn kamer. De spanning en frustraties van vandaag hebben me hoofdpijn bezorgd en ik ga even op mijn bed liggen. De hoofdpijn wil maar niet wijken, zodat ik besluit om te gaan slapen. Het is al lang geleden dat ik om 9 uur al onder de wol kroop. Ik luister dan ook eerst nog een uurtje naar Radio Stephanson.

d. De vierde dag

Vrijdag 12 november is de vierde en laatste dag van mijn Weense missie. Om zeven uur functioneert de telefoon weer als wekker en ik blijf ook nu nog eventjes soezen bij de

nieuwsberichten op Radio Stephanson. Van het nieuws onthouden we dat er een grote betoging tegen racisme verwacht wordt in Wenen en van het weerbericht dat het beter gaat worden en dat de sneeuwgrens enigszins teruggedrongen is.

Tijdens het laatste ochtendmaal onder toezicht van de keizer en de keizerin stel ik vast dat er veel nieuwe gezichten aanwezig zijn. Ondanks het feit dat het toeristisch seizoen voorbij is, is het hotel toch aardig gevuld geweest.

Na het ontbijt pak in mijn koffers, welke ik in het hotel mag achterlaten en dan ga ik voor de laatste maal naar de NationalBibliothek. Aan de Josefplatz staat er een uitgebreide politiemacht. In een zijstraat bouwen enkele jongeren een tentkraampje waarin zij een muziekinstallatie onderbrengen. Wanneer ik in de leeszaal aankom, start de protestactie: Bob Marley en zijn wailers worden op Wenen losgelaten: Get up, stand up for your rights! Tussendoor worden verschillende oproepen gelanceerd voor de betoging. Het personeel van de leeszaal gaat regelmatig door het venster naar de actievoerders kijken, die niet erg op hun instemming lijken te kunnen rekenen, maar iedereen onthoudt zich van commentaar. Politiek ligt blijkbaar steeds gevoelig.

Als een doorwinterde Jezuïet heb ik het genot uitgesteld tot het laatst. Vandaag vraag ik één enkel boek aan: de 12de eeuwse Griekse vertaling van de Bijbel waarvoor Erasmus speciaal van Bazel naar Corsendonk kwam om dat boek te ontlenen voor zijn studie. Vooraan in het werk heeft hij een aantekening gemaakt in het latijn. Te zien aan de lijst van gebruikers is het een relatief intensief geconsulteerd boek. Van over de ganse wereld bestaat er interesse voor dit werk. De tekst is, voor diegene die Grieks kunnen, zonder de minste problemen leesbaar. Onder de klanken van de actievoerders neem ik rustig

mijn tijd om deze wereldberoemde Bijbel door te bladeren. De versieringen zijn opvallend verschillend van de andere Corsendonkse handschriften. Hoe het werk uiteindelijk in de Priorij geraakt is en van wie het werd aangekocht, zal wel nooit te achterhalen zijn. De geschiedenis omgeeft bepaalde feiten nu eenmaal met dikke duisternis...

Om kwart na twaalf heb ik het boek volledig doorgenomen en kan ik mijn Weense werkzaamheden afsluiten. Ik werk nog een beetje verder aan mijn dagboek tot een strenge stem om kwart voor een meldt dat we moeten oprassen en wegwezen. Voor de laatste maal berg ik mijn spullen op en ga het personeel bedanken. Dat zijn ze blijkbaar niet erg gewoon en wordt daarom erg geapprecieerd.

Om tien voor een sta ik op de Josefplatz waar de actievoerders ondertussen verdwenen zijn. Ik ga een eetgelegenheid zoeken in de buurt van de NationalBibliothek en wordt voor de laatste maal geconfronteerd met de Weense prijszigheid.

Mijn enige "vrije" namiddag breekt aan. De affiche van het Belvédèremuseum met de Judith I van Gustav Klimt erop heeft in de café-restaurants erg mijn aandacht getrokken en ik heb veel zin om daar naar toe te trekken, maar de afstand tot dat museum is evenwel relatief lang en om vijf uur moet ik ten laatste van aan mijn hotel naar Schwechat kunnen vertrekken. Het lijkt me dan ook niet de moeite om de verplaatsing te maken. Omdat ik uiteindelijk vier dagen in de NationalBibliothek gewerkt heb, besluit ik een bezoek te brengen aan de Pronkzaal. Wanneer ik daar evenwel aankom is het al tien voor twee en om twee uur wordt er gesloten. Omdat het slechts één zaal is, neem ik toch maar gauw een inkomsticket. Vier shilling per

minuut is evenwel de moeite, zeker als er om vijf voor twee het licht al wordt uitgeknipt...

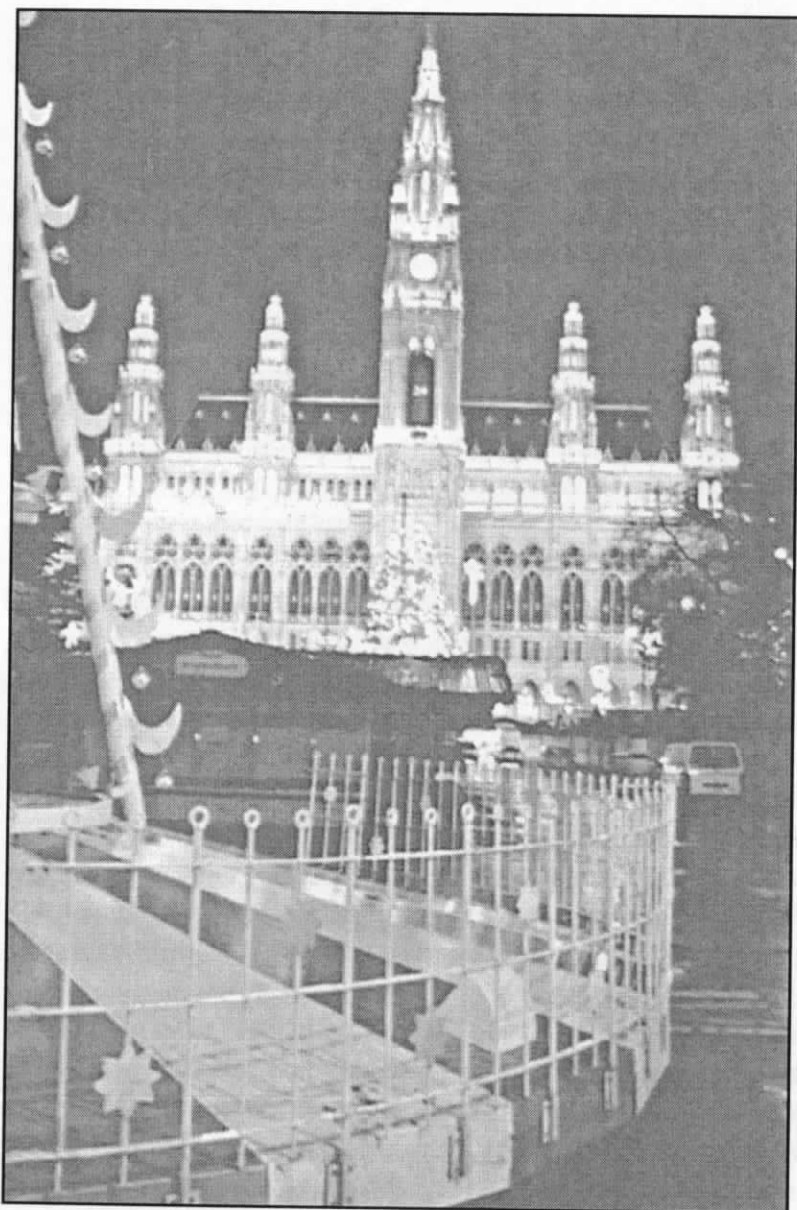
In de zaal tegenover de Pronkzaal vindt de tentoonstelling "*Psychoanalyse in Bewegung*" over Sigmund Freud plaats. Er rammelt nog een beetje geld in mijn broekzak. Ik laat mijn laatste briefje van 100 shilling aan de kassa achter, waardoor mijn gewicht weer met enkele milligram afneemt: de weight watchers zouden jaloers worden bij zo'n onmiddellijk succes! Het betreft een dubbeltentoonstelling, want een tweede deel gaat door in het woonhuis van onze psychoanalytische vriend aan de Berggasse nummer 19. Voor dit tweede deel heb ik evenwel geen tijd meer. Daarom wil ik dit gedeelte grondig bekijken. Omdat ikzelf erg betrokken zijn bij het nieuwe Kunsten heemmuseum Het Hofke van Chantraine, let ik ook op het opzet en de materiële invulling van de tentoonstelling, die in twee delen is opgebouwd. In de linkerkant van de zaal wordt het leven van Freud belicht, terwijl de rechterzijde dieper in gaat op zijn theorie en de relatie met collega's psychiaters. Niet alleen foto's en verschillende brieven worden in glazen kasten getoond, ook schaarse filmfragmenten zijn op video te zien. In het midden van de zaal staat de essentie van Siegmunds leven: de onvervalste divan en de zetel van de vader van de psychoanalyse. De tentoonstelling krijgt een actief ritme door de vele filmfragmenten die Freuds theorie in de praktijk omzetten. Ik onthoud dat Sigmund Freud en ik een interesse in de archeologie gemeen hebben, maar daar zal ook elke vergelijking wel ophouden.

De Duitse teksten zorgen ervoor dat ik mijn tijd nodig heb om de teksten te ontcijferen. Om kwart voor vier heb ik het wel gezien en vertrek. Ik heb nog een gedeelte *dode tijd* over: teveel om te wachten en te weinig om nog iets te gaan doen. Ik wandel dan maar wat rond in de Kärtner Strasse, een drukke

winkelstraat. Op een plein wordt alles in gereedheid gebracht om de anti-racistische manifestatie op een ludieke manier af te sluiten: er werd een podium opgericht en in drankkraampjes wordt gluhwein aan de man en de vrouw gebracht. Stilletjes aan wandel ik terug in de richting van mijn hotel. Een arbeider sjouwt met enkele kistjes aardbeien van de Hoogstraatse veiling. De Kempen zijn dus niet zover weg als gedacht!

Op 3 oktober behaalde de rechtse FPÖ een klinkende overwinning in de Oostenrijkse verkiezingen met een populistisch programma tegen vreemdelingen. Oorspronkelijk bleef een politieke reactie uit, maar vandaag komt het andersdenkend Oostenrijk op straat onder het motto "*Keine Koalition mit dem Rassismus*". Volgens de kranten worden er minstens 15.000 betogers verwacht. Omdat de manifestatie aan het parlamentsgebouw vertrekt en langs het stadhuis loopt, moet ik deze dus kruisen. Er is heel wat volk op de been als ik de Volksgarten bereik: cameraploegen brengen hun materiaal in gereedheid, handige verkopers trachten hun waar aan de man te brengen en de vele betogers zwaaien met allerlei vlaggen. Ik wandel even door de menigte. Het is een bonte mengeling van allerlei groepen manifestanten. Uiteraard overheersen de rode vlaggen. Er worden allerlei pamfletten in mijn handen gestopt. Als ik de inhoud mag geloven, is Dolfke nog lang niet verslagen en Oostenrijk een aartsgevaarlijke staat: tijd om mijn bagage te gaan ophalen in mijn hotel.

Ondanks het feit dat de Wiener Christkindlmarkt am Rathaüsplatz officieel pas morgen opengaat, zijn er al heel wat kraampjes waar je terecht kan. Mijn brieven tas is evenwel te plat om nog een kerstcadeautje mee te nemen. Het enige wat ik me nog kan veroorloven in baar geld is een tas punch. Ik moet een stevige waarborg betalen voor een mooie gelegenheidstas

De Wiener Christkindlmarkt am Rathausplatz bij avond.

(Foto Wim van Hout)

en ik besluit dan maar om dat als souvenir mee te nemen. Het is nog maar een korte afstand tot mijn hotel, zodat ik daar snel aankom. Mijn bagage staat nog netjes op de plaats waar ik ze 's ochtends heb achtergelaten. Van de hotelhouder kan ik al een metrokaartje kopen. De rit via metro verloopt bijzonder vlot en op een dik kwartier sta ik terug aan de City Air Terminal, waar er reeds een autobus staat te wachten. Er zitten al heel wat passagiers op en het duurt maar enkele minuutjes vooraleer de deur wordt gesloten en de bus richting Schwechat vertrekt. De avondspits heeft geen invloed op de rit en na twintig minuten staan we aan de luchthaven, veel te vroeg natuurlijk. De vlucht staat nog niet op de aankondigingborden zodat ik maar plaats neem op een bank. Ik begin honger te krijgen, maar met mijn laatste 6 schillingen zal ik hier niets meer moeten kopen. Ik zie zelfs geen kauwgombak hangen...

Tegen half zeven ga ik in de richting van het vertrekpunt. In een kleine wachtzaal maken plichtsbewuste zakenmensen reeds e-mails klaar om ze zo snel als mogelijk rond te kunnen sturen. Je ziet zo op de gezichten dat de week vermoeiend geweest is. Stipt om 18.45 u gaat de poort open. Deze keer ben ik niet de eerste die kan inchecken en ook het aantal reizigers is beduidend hoger. Nog een uurtje en we zijn de pist in. Tot spijt van de gestresseerde zakenlui, wordt ons vliegtuig met een kwartier vertraging aangekondigd. Niet alleen de N.M.B.S. heeft een patent op vertragingen... De meeste medereizigers maken zich er druk over. Ik vang de vermoeidheid zo in de gesprekken op. Het Oostenrijks kwartiertje blijkt 30 minuten te duren, want om kwart na acht zitten we met z'n allen netjes in de Boeing 737. We hebben dit maal een vrouwelijke kapitein die luistert naar de naam Beeckman. Eerst en vooral verontschuldigt ze zich omdat we het met een toestel van Sobelair moeten doen. Persoonlijk zie ik de nadelen niet direct

in: ik heb zelfs meer plaats voor mijn benen. Dat de belichting niet zo modern is en dat de veiligheidsmaskers eerder primitief zijn, vind ik niet zo belangrijk. De bemanning geeft met de glimlach een demonstratie en daarna kunnen we in de rij gaan aanschuiven. Er wachten nog drie toestellen voor ons. Vanuit het raampje heb ik een prachtig gezicht op het schouwspel van vertrekkende vogels. En het duurt niet lang of het is onze beurt om op de startbaan plaats te nemen.

Het plaatsje aan het raam heeft nu geen extra voordelen. Buiten is het absoluut donker en ook boven de bewolking kan ik geen enkele ster zien.

Als we voldoende hoogte hebben, komen ze eindelijk met het diner aandragen. Ik rammel van de honger en de nouveau cateringcuisine is niet bij machte om daar veel aan te verhelpen. Het is dan ook wraakroepend dat mijn buurman, na eerst de laatste cola voor mijn neus weg te gritsen, ook nog eens de helft van zijn bord laat liggen. De hongerige spijzen blijkt geen daad van barmhartigheid meer te zijn. Gelukkig zorgen de luchturbulensies nog voor de nodige afleiding.

Met een dik half uur vertraging komen we in Zaventem aan. Veel drukte is er niet meer in de luchthaven. Ik haal mijn bagage op en zoek de bus van het Car hotel op. Weerom ben ik de enige reiziger.

Filippus staat al op mij te wachten als we na tien minuten aan de parking arriveren. Ik reken af en krijg de code om de asielplaats voor auto's te verlaten. Op de snelweg is het ook nu kalm: de moordende avondspits is al lang voorbij. Een dik uur later kom ik terug in Oosthoven aan.

Het is een aangenaam en leerrijk bezoek geweest. Maar dat zal ik nooit aan Louis Michel vertellen...

Wim van Hout

Vlierbesactiviteiten

Mededeling van onze heemkundige vrienden "De Vlierbes"

Op zondag 19 maart 2000 organiseert heemkundige kring De Vlierbes (Beerse-Vlimmeren) zijn 6de 'ontmoetingsdag familiegeschiedenis'. De belangstellenden krijgen inzage in de parochieregisters van een twintigtal parochies uit onze streek, 210 microfilms over Beerse, Vlimmeren en Vosselaar, 50 000 doodsprentjes en -brieven, gedeeltelijk bewerkte schepenakten van Beerse en Vosselaar en een uitgebreide heemkundige bibliotheek. De ontmoetingsdag heeft plaats van 10 tot 18 uur in Tempelhof, Bisschopslaan 1, Beerse, in samenwerking met VVF-Kempen. Toegang gratis.

Iedereen is steeds welkom op de openarchiefavonden van heemkundige kring De Vlierbes (Beerse-Vlimmeren), elke tweede maandag van de maand (niet in juli en augustus) van 19 tot 22 uur op de zolderverdieping van Tempelhof, Bisschopslaan 1, Beerse. Toegang gratis.

Leo Dignef

Voorzitter "De Vlierbes".

Op de boekenplank

In het eerste nummer van het magische jaar 2000 brengen we alweer een boeiende selectie uit de belangrijkste heemkundige artikels uit de tijdschriften van onze bevriende heemkundekringen uit Vlaanderen en Nederland, die we ontvingen tijdens het laatste kwartaal van 1999. Uiteraard zijn ook de andere artikels meer dan de moeite waard om te lezen.

In het winternummer '99 van het Olense "**Lindeblad**" worden opnieuw de gouden jubilarissen van 40 jaar geleden met een kort heemkundig schetsje herdacht. In het artikel "**Olense nieuwsjes, honderd jaar oud**" wordt er in een tweede deel aandacht besteed aan enkele krantenberichtjes uit de pers van 100 jaar geleden. Ook een bekende Herentalsenaar "Cyriel Van Hove" (1899-1982) werd uitgebreid in de bloemetjes gezet. Hij werd immers 100 jaar geleden in Olen geboren. Verder brengen onze Olense vrienden nog twee bijdragen van wijlen deken Jozef Lauwerys over de Olense weerspreuken en de Olense folklore. Tot slot werd er aandacht besteed aan de reacties op het artikel over de Olense herbergen.

Naar aanleiding van de viering van het jaar 2000 brengt Heemkundegroep De Mierden uit Hooge Mierde, Lage Mierde en Hulsel in het oktobernummer van '99 van "**Steen voor Steen**", een themanummer onder de titel "**een wereld van verandering: van kroontjespen tot laserjet**". Hierin wordt de ontwikkeling van de drie dorpen in de laatste 150 jaar geschetst.

In het in oktober 1999 verschenen 21ste jaarboek van heemkundige kring "**De Vlierbes**" uit Beerse-Vlimmeren,

verdiept Jos Bastiaensen zich in een eerste artikel "**Honderd jaar Oud Chemical**" in de rijke geschiedenis van deze firma. De geschiedenis van het 'Oud Chemical' begon immers op 19 juli 1899 precies honderd jaar geleden. Het 'Chemical' zoals het in de volksmond gekend is, bracht in de loop der jaren brood op de plank bij vele gezinnen uit Beerse, Vlimmeren en omstreken. In het "**In memoriam Emiel Snels**" door Leo Dignef herdenkt De Vlierbes één van haar trouwste leden. In 1991 trad hij toe tot het bestuur van deze heemkundige kring, wat hem in 1997 terecht de titel van erebestuurslid opleverde. In dit jaarboek vinden we eveneens het reeds lang aangekondigde artikel "**Duivenbonden in Beerse**". Hierin verhaalt Leo Dignef de geschiedenis van de belangrijkste duivensportverenigingen en de duivensport in het algemeen in Beerse. In het artikel "**Miena Van Goubergen: het thuisfront in de oorlog**", brengt Elza Doemen het levensverhaal van een jonge huismoeder, 22 jaar toen de Eerste Wereldoorlog in 1914 uitbrak en slechts 66 jaar toen ze in 1959 stierf. Een meestal vergeten groep, waaraan De Vlierbes dit keer terecht aandacht besteedt. In "**Geboren te Vlimmeren**", besteedt Florent Bosch eveneens ruim aandacht aan het leven van E.H. Lode Verheyen. In het artikel "**Aan Bax**", vertelt Leo Dignef de geschiedenis van het meest gekende kruispunt in Beerse. Namelijk het kruispunt van de Turnhoutseweg, de Gierleseweg en de Bisschopslaan. In "**Burgerlijk Vlimmeren**" in de tweede helft van de 19de eeuw, brengt Florent Bosch het vervolg op een artikel dat verscheen in het jaarboek 1997 van de Vlierbes.

In het decembernummer van '99 van het contactblad van heemkundige kring "**De Vlierbes**" uit Beerse-Vlimmeren zet Gust Van Deun in het artikel "**Onze Sus**", de betekenis van het ritueel van het slachten van een varken nog eens duidelijk in de verf.

In het vorige nummer van **“Brieven van Paulus”** van heemkundekring Paulus van Daesdonck uit Ulvenhout nam Ad Jansen de geschiedenis van de kerken in Bavel tijdens de periode 1250-1648 uitgebreid onder de loep. In nummer 126 van **“Brieven van Paulus”**, komt de periode na de Vrede van Münster uitgebreid aan bod. Tot 1809 was de Brigidakerk in gebruik bij de hervormden, terwijl de katholieken in die periode hun toevlucht hadden gezocht in een schuurkerk. In 1809 werd de oude kerk teruggegeven aan de katholieken. Het Museum Paulus van Daesdonck kreeg in de loop van 1986 **“zes kazuifels”** in haar bezit. Deze werden geschonken door het kerkbestuur van de H. Maria Hemelvaartkerk te Bavel. In het gelijknamige artikel onderwerpt Eric Dolné ze aan een gelijknamige studie.

Aan de toog werden en worden heel wat straffe verhalen verteld. Dikwijls waren het vertelsels, die op de duur voor waarheid werden aangenomen. In de zesde aflevering uit Herbergen brengt Luc Swerts hieruit een selectie. Deze verhaaltjes verschenen in het oktobernummer van '99 van **Heemkundige Kring Kasterlee-Lichtaart-Tielen**.

In het decembernummer van '99 van **“De drie goddelijke deugden”**, het tijdschrift van de heemkundekring Nicolaus Poppelius uit Ravels, Weelde en Poppel verscheen het vierde deel van het artikel **“Vierhonderd jaar Dickens te Ravels en te Weelde”**, van de hand van Willem Paulussen (†) en Frans Vosters. In elk dorp heb je wel een aantal mensen waarvan men zegt: hierop lijkt de leeftijd geen vat te hebben. Eén van de mensen is in Poppel, Maria Appels, weduwe van Adriaan Bosmans. Weliswaar geen geboren Poppelse, maar reeds zo jong naar Poppel gekomen, dat ze zich wel een rasechte Poppelse voelt. In het artikel **“Op bezoek bij Maria Appels”**

heeft Laurent Woestenburg een uitgebreid gesprek met deze kranige 88 jarige vrouw. Net zoals in het vorige nummer van dit tijdschrift schetsen Jan Aerts en Rik Van Tichelt in een tweede deel het ontstaan van de vaart en de kleinijverheid te Ravels en Oud-Turnhout.

In de lijvige brochure **“t Poeier Societe Anonyme d' Arendoncq”** schetst Frans Vosters van heemkundige kring **Als Ice Can** uit Arendonk, met medewerking van o.a. Viktor Bertels en Staf Lasters die op het domein van de fabriek hebben gewoond, uitgebreid de geschiedenis van de vroegere dynamietfabriek. Op sociaal-economisch vlak speelde deze fabriek naast de sigarennijverheid een zeer belangrijke rol in de Arendonkse geschiedenis van de laatste 130 jaar.

Voor de genealogen onder onze leden verscheen in het decembernummer '99 van **“De Scheeper”** het tijdschrift van Heemkunde Werkgroep Reusel van de hand van Wim van Gompel een bijdrage over de herkomst van de naam Wigman, een nieuw artikel in de reeks **“Waar komen onze achternamen vandaan?”** In **“In gesprek met een echte Reuselnaar”** interviewt Thijs van der Zanden, de 75 jarige Jan Heesters, alias Jan van Girtje van Jan Nullekes. In dit gesprek laat Thijs, Jan uitgebreid aan het woord over een van de meest ingrijpende gebeurtenissen uit zijn leven die hij meemaakte als gevolg van de Tweede Wereldoorlog. In het artikel **“De Hoeven”, deel 1** schetst Jaon Jansen de geschiedenis van deze gelijknamige straat en haar bewoners in Reusel. In dit nummer van **“De Scheeper”** vinden we tevens het vierde deel van het artikel **“Is de post al geweest?”** van de hand van Graard Janssen.

Op zondag 19 september 1999 bestond de Sint-Hubertuskerk in **Balen-Hulsen** precies 100 jaar. Dit werd door de gelovige Hulsenaren uitgebreid gevierd. De dag begon met een misviering, opgedragen door pastoor Nand Kerkhofs en E.H. Paul Van den Berghe, Bisschop van Antwerpen. Het ontstaan en de geschiedenis van dit kerkgebouw wordt uitgebreid geschetst door Alex Smeyers in het artikel "*Sint-Hubertuskerk Balen-Hulsen 1899-1999*", verschenen in het decembernummer '99 van de heemkundige kring uit Balen. In het artikel "*Toen was het nog echt kermis*" schetst Alex Smeyers eveneens de evolutie die het kermisgebeuren in de loop der jaren in Balen-Hulsen heeft ondergaan. Als je zoals in ieder dorp bij de mensen informeert naar de kermis van hun jeugdijaren, vertellen ze allemaal hetzelfde: toen was het nog echt kermis. Vroeger was de kermis vooral een familiegebeuren, die 's zondags begon met een misviering en een processie. Familieleden en vrienden van buiten het dorp werden uitgenodigd om mee aan de feestdis te zitten. Zondagnamiddag ging iedereen naar de "foor" en namen ze deel aan de volksspelen die aan de cafés stonden opgesteld. Van deze volksspelen blijft er momenteel niet veel meer over. 's Avonds werd er verder gefeest en op stap gegaan langs de herbergen. Omdat er een gebrek was aan zalen, werd de spiegel tent regelmatig gebruikt. Ook op maandag en dinsdag werd er verder gefeest door jong en oud. De kinderen kregen vroeger zelfs 2 dagen vrijaf. Wat voor enkelen ongetwijfeld ook tot het volksvermaak hoorde, waren de regelmatige vechtpartijen tijdens de jaarlijkse kermis.

Rudy Cornelis

Inhoud

Feestvoorwoord	Blz. 1
Pastorij in de pijlers	Blz. 2
Jaarverslag 1999	Blz. 3
In de voetspoeren van Erasmus	Blz. 9
Vlierbesactiviteiten	Blz. 37
Op de boekenplank	Blz. 38

CORSENDONCA

Corsendonca

Corsendonca is het ledentijdschrift van de Oud-Turnhoutse Heemkundekring "Corsendonca". Het verschijnt viermaal per jaar en is geregistreerd onder het nummer ISSN 0779-5785.

Losse nummers zijn verkrijgbaar voor de prijs van 100 fr.

Redactie en lay-out : Roger Van Mierlo
Draaiboom 4
2360 Oud-Turnhout tel: 014/ 72.06.24
e-mail: roger.van.mierlo@pandora.be

Elk artikel of verhaal handelend over ons dorp, zowel van vroeger als nu en dat geschikt is voor ons tijdschrift, is steeds welkom op boven vernoemd redactie-adres.

Lidmaatschap

Het lidgeld bedraagt 250 fr per jaar. Men kan steeds lid worden door storting van dit bedrag op rekening **001-1085134-71 t.n.v. Heemkundekring Corsendonca**. U ontvangt dan niet alleen het ledentijdschrift, maar u krijgt ook steeds een flinke korting bij een nieuwe publicatie.

Contact adressen

Wim van Hout, Polderstraat. 30	tel: 014/41.65.72 e-mail: wim.van.hout@village.uunet.be
Jan Sels, Draaiboom 98	tel: 014/45.18.12
Hugo Miguet, Sprinkhaanweg 4	tel: 014/45.10.88
Rudy Cornelis, Polderstraat. 57	tel: 014/42.65.85
Leo van Hooghten, P. Dielsstraat 23	tel: 014/45.22.51 e-mail: leo.van.hooghten@ping.be
Roger Haeseldonckx, Werkendam 142	tel: 014/41.96.08
Roger van Mierlo, Draaiboom 4	tel: 014/72.06.24 e-mail: roger.van.mierlo@pandora.be

ASLK - SPAREN

REEDS JAREN HET MEEST ERVAREN

UW BANK EN VERZEKERINGSTEAM

ASLK

BANK+VERZEKERINGEN

Agentschap Oud-Turnhout
Steenweg op Turnhout 7
2360 Oud-Turnhout
Tel. 014/45.01.21

Agentschap Arendonk
De Valken 8
2370 Arendonk
Tel. 014/67.76.96

